

Zpravodaj

3 2015

NOVÁ VÝSTAVA V GALERII ROBERTA GUTTMANNA

Ztracené obrazy: Eugene Van Mieghem a židovští emigranti do Nového světa

Třetí výstava Židovského muzea v Praze věnovaná fenoménu uprchlíků se zaměřuje na emigraci milionů obyvatel ze střední a východní Evropy do Ameriky na konci 19. a počátku 20. století.

Jedním z hlavních center této emigrace se stal antverpský přístav a belgická lodní společnost Red Star Line, které se za pomoci sítě východoevropských agentů a výhodnými cenami podařilo do roku 1934 přepravit do Ameriky kolem dvou milionů čtyři sta tisíc východoevropských emigrantů.

Mezi nimi byly také statisíce Židů z východní Evropy, Ukrajiny a Ruska, kteří prchali před bídou, útlakem a pronásledováním. První masivní vlna židovské emigrace následovala v roce 1881 po atentátu na cara Alexandra II., další po velkých pogromech v Kišiněvě roku 1903 a po porážce demokratické revoluce v Rusku v roce 1905. Mezi lety 1881 až 1914 tak emigrovalo ze zemí východní Evropy a Ruska více než dva a půl milionu Židů, další více než milion opustil Evropu v letech 1918 až 1939. Celkem se podle statistik z východní Evropy během půlstoletí vystěhovala téměř třetina všech jejích židovských obyvatel.

Vernisáž výstavy, zleva: Její Excelence Françoise Gustin, velvyslankyně Belgického království v ČR, zástupce Vlámské vlády ve střední Evropě David Maenaut, zástupce ŽMP, Erwin Joos – ředitel Van Mieghem Museum Antwerpen, tlumočnick, ředitel ŽMP Leo Pavlát a kurátor výstavy Arno Pařík

Tento exodus zachytil v antverpském přístavu malíř Eugeen Van Mieghem (1875–1930), který se zde narodil a prožil zde celý svůj život. Od mládí se setkával s barvitým světem přístavních dělníků, námořníků a východoevropských emigrantů, kteří se stali jeho celoživotním námětem. Zažil období největší expanze antverpského přístavu a masového vystěhovalectví do Ameriky. Za první světové války se pak tématem jeho kreseb stalo utrpení obyvatel okupované Belgie. Vedle padesáti Van Mieghemových kreseb a obrazů výstava představuje také dokumenty dopravní společnosti Red Star Line a dobové fotografie antverpského přístavu.

Vernisáž výstavy, zleva ředitel ŽMP Leo Pavlát a kurátor výstavy Arno Pařík

Výstavu v Galerii Roberta Guttmanna připravilo Židovské muzeum v Praze ve spolupráci s Eugeen Van Mieghem Foundation a s podporou Red Star Line Museum v Antverpách. Osobní záštitu nad výstavou převzala Její Excelence Françoise Gustin, velvyslankyně Belgického království v České republice. Výstava bude přístupná veřejnosti do 10. dubna 2015.

Přijměte pozvání na komentovanou prohlídku, kterou povede 14. října v 16 hod. kurátor Arno Pařík.

VÝSTAVY

Do 23. srpna byla přístupna v Galerii Roberta Guttmanna výstava *Zmařené naděje. Poválečné Československo jako křižovatka židovských osudů*. Tuto výstavu navštívilo více než 13.000 lidí a stala se tak nejnavštěvovanější krátkodobou výstavou v historii Galerie Roberta Guttmanna.

Do 27. září byla přístupna v Domě fotografie GHMP výstava *Osvětinské album*. Ve spolupráci s Galerií Hlavního města Prahy byl poprvé v historii zveřejněn tento unikátní obrazový materiál.

Připravujeme pro Vás výstavu Trosečníky v Šanghaji: Ghetto Hongkew objektivem Arthura Rothsteina.

NOVÁ STÁLÁ EXPOZICE V MAISELOVĚ SYNAGOZE

Maiselova synagoga v Praze, jedna z dominant někdejšího pražského Židovského Města, od 1. července 2015 opět naplno žije turistickým ruchem. Novou expozici *Židé v českých zemích, 10.–18. století* od té doby zhlédly již desetitisíce návštěvníků. Synagoga na začátku podzimu začala sloužit také svému druhému účelu – jako auditorium pro večerní programy komornějšího rázu (hudba, četba, divadlo jednoho herce). Ambicí nového kulturního prostoru je přitáhnout především českého diváka.

KULTURNÍ ČINNOST ŽMP

Ve čtvrtek 3. září 2015 se poprvé pro večerní pořady otevřela Maiselova synagoga. Během zahajovacího koncertu *Le-El Elim (Bohu všemohoucímu)* 3. září měli návštěvníci možnost slyšet díla barokních židovských skladatelů (např. Salamon Rossi, Abraham Caceres, Cristian Guiseppa Lidarti) ve vynikajícím podání Ireny Troupové a uskupení Collegium Musicum Brno.

Zahajovací koncert v Maiselově synagoze

Velký úspěch mělo večerní setkání se spisovatelkou Irenou Douskovou nazvané *Hrdý Budžes: Žid a Čech*, v němž účinkovala skvělá Bára Hrzánová. Večerem provázela Jan Fingerland.

Kromě jiných večerních pořadů v Maiselově synagoze a v auditoriu OVK se úspěchu těší i pokračování pamětnického cyklu *Naše 20. století*, tentokrát s podtitulem „Pohled z druhé strany“. Pozvání na zářijovou besedu přijali devadesátiletý Hanuš Hron a osmdesátiletý žižkovský rodák Eduard Marek.

V prostorách auditoria Maiselova 15 můžete zhlédnout výstavu *Jiří Winter Neprakta: známý i neznámý*.

Více informací o dalších pořadech (i o těch proběhlých) můžete nalézt na našich [webových stránkách](#).

CINEGOGA 2015

12. + 13. 10. v 19:30 hod. ve Španělské synagoze, Věžeňská 1, Praha 1

Cyklus CINEGOGA je unikátní syntézou němého filmu, živé hudby a historické architektury. Letošní ročník pod názvem *Poetická avantgarda: Mezi Waltem Whitmanem a Robertem Desnosem* představí sérii pěti krátkometrážních snímků z dílny amerických židovských tvůrců Paula Stranda (1890-1976), Ralpha Steinera (1899-1986) a Mana Raye (1890-1976), etablovaných fotografů se zájmem o filmový experiment.

Pětice filmů je pestrou koláží s žánrovým rozpětím od (proto)dokumentu (Paul Strand) přes abstraktní kinematickou montáž (Ralph Steiner) až po surrealistickou hru se sny

(Man Ray). Všechny spojuje výrazný příklon k poezii obrazu i slova, přičemž první a poslední film série pracují přímo s konkrétními poetickými texty – Strand si ve snímku Manhatta půjčuje verše Walta Whitmana a Rayova férie L'été de mer vychází z automatického textu Roberta Desnosa, jenž je současně také jedním z protagonistů filmu. Promítání restaurovaných a digitalizovaných snímků doprovodí nová hudba z dílny mladých českých skladatelů v nastudování a provedení Orchestru BERG pod vedením dirigenta a uměleckého šéfa souboru Petera Vrábela.

Vstupenky v ceně 250/150 Kč zakoupíte na www.webticket.cz a na pokladně Španělské synagogy.

SOUTĚŽ MUZEUM ROKU

Židovské muzeum v Praze se zapojilo do soutěže s názvem Muzeum roku, kterou pořádá Ministerstvo kultury ČR společně s Asociací muzeí a galerií ČR a Českým výborem ICOM. Soutěž je primárně zaměřena na návštěvníky muzeí a galerií, kterým se tak naskytuje jedinečná příležitost vyjádřit své pocity z návštěvy určitého muzea či galerie. Celá soutěž je rozdělena do čtyř kategorií: Expozice a výstavy, Lidé v muzeu, Služby návštěvníkům a Doprovodné programy, s tím, že všechny spoluvytváří celkový dojem z muzea. Pořadí institucí na prvních třech místech bude odhaleno v květnu 2016 v rámci slavnostního vyhlášení Národní soutěže muzeí Gloria musaealis. Navíc ze všech návštěvníků, kteří v soutěži hlasovali, budou vylosováni tři výherci, kteří obdrží hodnotné ceny. Více informací k soutěži naleznete na www.do-muzea.cz, kde můžete hlasovat i pro Židovské muzeum v Praze. Za případné hlasy předem mockrát děkujeme!

PROJEKTY

Hranice paměti

Projekt Hranice paměti mapuje osudy velké, dosud neprobádané skupiny obětí holocaustu z Čech a Moravy, kterou tvoří židovští obyvatelé tzv. Sudet, tedy československých území zabraných po Mnichovské dohodě z 30. září 1938 nacionálněsocialistickým Německem. Projekt podporuje organizace Claims Conference a realizuje Židovské muzeum v Praze v úzké spolupráci s historiky, pracovníky archivů České republiky i řadou mezinárodních paměťových institucí. Výstupem bude především databáze obětí holocaustu z tzv. Sudet.

Rozhovory s pamětníky

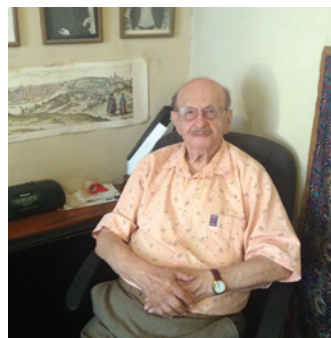
Židovské muzeum v Praze dále pokračuje v orálně-historickém projektu nahrávání rozhovorů s českými emigranty žijícími nyní ve Spojených Státech. (Podrobnosti viz Zpravodaj 3/2014 a 1/2015).

Peter Kubicek

Jan Arnet

Joseph Ben-David

Steve Wallner

Biografická vyprávění v srpnu a září t. r. muzeu laskavě poskytli: Jan Arnet, Joseph Ben-David, Peter Kubicek a Steve Wallner. Různorodé osudy spojuje pozitivní přístup a vitalita pamětníků. Jan Arnet opustil Československo v roce 1965 a nejen dobrodružné okolnosti útěku poutavě vylíčil ve svém vyprávění. Joseph Ben-David, jenž přišel do USA v roce 1954 na pozvání Martina Bubera, odešel již před válkou do Palestiny, kde mj. pracoval na lodích pro uprchlíky. Peter Kubicek prošel za války šesti koncentračními tábory a společně s maminkou se po osvobození sešel v New Yorku s otcem, kterému se podařilo díky shodě okolností odejít z Československa již v roce 1939. Steve Wallner je příslušníkem 2. generace, narozené po skončení války, jejíž poválečné zkušenosti Židovské muzeum v Praze rovněž zaznamenává.

Nedílnou součástí práce archivu ŽMP je sběr a shromažďování archiválií a rodinných písemností, vč. fotografií. V této souvislosti děkujeme panu Sachsovi za darování dalších materiálů rodiny Koretz, které doplní již v archivu deponovanou osobní pozůstalost, a Johnu Morawetzovi za poskytnutí množství skenů rodinných fotografií.

Monika Hanková, která s pamětníky hovořila, se v New Yorku dále sešla s manžely Friedovými. Robert B. Fried, který se při minulé návštěvě rozhodl podstatným způsobem finančně přispívat na rozhovory v rámci projektu „From Generation To...“, poskytl muzeu další sponzorský dar. Milého setkání se zúčastnila také Rebecca Fried, jejíž svědectví je již součástí sbírky.

(Více o projektu „From Generation To...“ na [webových stránkách muzea.](#))

Projekt na podporu učňovského školství

V roce 2015 realizuje ŽMP s podporou Magistrátu hl. města Prahy projekt zaměřený na vzdělávání učňů a učnic. V průběhu roku přichází do Oddělení pro vzdělávání a kulturu desítky studentů, kteří se seznamují s židovskými tradicemi a zvyky. Na podzim absolvují stejné třídy interaktivní workshop. Celkem takto podpoříme více než 300 studentů.

Projekt Krokus

Projekt Krokus realizuje irská organizace Holocaust Education Trust Ireland (HETI) ve spolupráci s Oddělením pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze.

HETI školám zdarma poskytne cibulky žlutých krokusů, které účastníci projektu na podzim zasadí jako připomínku jednoho a půl milionu židovských dětí a tisíců dalších dětí, jenž zemřely během šoa. Účast na projektu je bezplatná. Žlutá barva připomíná žlutou Davidovu hvězdu, již byli Židé nuceni během nacistické vlády nosit. V ideálních podmínkách cibulky krokusů vykvetou na konci ledna nebo na začátku února – kolem Mezinárodního dne památky obětí holocaustu (27. ledna). Lidem obdivujícím květiny může mládež vysvětlit, co vlastně krokusy symbolizují.

Máte-li chuť se do projektu přihlásit, napište na denisa.glacova@jewishmuseum.cz.

Projekt Yerusha na Slovensku

Projekt a budoucí databáze Yerusha podporovaná Rothschild Foundation (Hanadiv) Europe je jedním ze zásadních počínů v oboru digitálních humanitních věd v evropském prostředí. Klade si za cíl shromáždit a zveřejnit informace o dostupných pramenech k moderním evropským židovským dějinám a kultuře.

Tyto prameny se v současné době nacházejí v různých stadiích zpracování či dokonce poškození, jsou roztroušeny po archivech nejrůznějších institucí, od státních archivních systémů až po privátní sbírky, judaika jsou ukryta v rozsáhlých fondech státních úřadů, školských, policejních či finančních institucí a v dalších nejrůznějších fondech a sbírkách. Základní vizí projektu Yerusha je sjednocení a zveřejnění informací o

Manželé Rachael a Rob Friedovi a Rebecca Fried

roztříštěném židovském písemném dědictví. Výsledkem projektu pak nebude jen online portál obsahující informace k archivním fondům a sbírkám s relevancí k židovským dějinám, ale také infrastruktura propojující odborné instituce a badatele a platforma pro publikování digitálních archivních pomůcek, katalogů či odborných studií.

Židovské muzeum v Praze se už rok věnuje výzkumu pro projekt Yerusha v českých archivech, ve kterých odborníci vyhledávají prameny k dějinám Židů v Sudetech a k fenoménu moravských židovských politických obcí. Od letošního podzimu se bude Židovské muzeum v Praze ve spolupráci s Dokumentačním střediskem holocaustu podílet také na slovenském výzkumu pro databázi Yerusha s tématem „Periphery“?: Jewish Sources from Slovakia. Výzkum si klade za cíl prozkoumat fondy státních archivů, muzeí a vybraných židovských obcí k tématu židovských dějin v letech 1848–1938, k dějinám emancipace a transformace židovských sociálních a ekonomických struktur, k době narůstajícího nacionalismu a antisemitismu, a to v dosud opomíjených regionech jihu a severozápadu Slovenska. Úkol projektu bude plněn odbornými spolupracovníky z řad slovenských archivářů, kteří budou výzkum provádět v regionálních archivech a vytvářet dle své odborné erudice a pod metodologickým vedením Dokumentačního střediska holocaustu a Židovského muzea v Praze popisy archivních fondů a sbírek obsahujících relevantní informace. Popisy budou vytvářeny podle mezinárodní normy archivního popisu na úrovni fondů.

V době, kdy bude portál Yerusha sloužit jako infrastruktura a databáze pramenů židovských dějin, budou moci badatelé připravit svá bádání a projekty v uživatelsky vstřícném prostředí obsahujícím maximální množství potřebných informací a v souvislostech lokálních i mezinárodních dějin. Zpřístupnění informací k písemnému dědictví židovských dějin a kultury v Evropě tak může zásadním způsobem podpořit stávající výzkum a naše poznání.

ON-LINE POCTA NICHOLASI WINTONovi – VÝSTAVA ZA HRDINY POVAŽUJI RODIČE

Ve věku 106 let zemřel 1. července 2015 sir Nicholas Winton, kterému se spolu s jeho kolegy podařilo v roce 1939 zachránit před nacistickou perzekucí 669 dětí. Židovské Muzeum v Praze zveřejnilo k poctě Nicholase Wintona online výstavu nazvanou *Za hrdiny považují rodiče*. Výstava sestává z úryvků rozhovorů s paní Zuzanou Marešovou, jedním z „Wintonových dětí“, které jsou doplněny unikátními fotografiemi a dokumenty z jejího rodinného archivu.

Výstava je k prohlédnutí na adrese:

http://collections.jewishmuseum.cz/index.php/simpleGallery/Show/displaySet/set_id/128

JUDAICA BOHEMIAE

V září 2015 vyšlo nové číslo vědeckého časopisu *Judaica Bohemiae* 50 (2015), 1. Svazek zahajuje studie Zdeňky Stokláskové, jež líčí životní osudy a akademickou kariéru historika a archiváře židovského původu Bertolda Bretholze. Následuje závěrečná část studie Markéty Lhotové a Vlastimily Hamáčkové, jež se podrobně zabývá způsobem likvidace židovských organizací na území zabraného českého pohraničí během druhé světové války. Rubrika Zprávy přináší ohlédnutí za životem a dílem nedávno tragicky zesnulého Jiřího Fiedlera z pera Arno Paříka, kterou doprovází Fiedlerova bibliografie sestavená Danielem Polakovičem. Zpráva autorského kolektivu J. Kuntoš – P. Schneider – M. Sidenberg – L. Uličná – D. Veselská představuje akviziční činnost v souborech podsbírky „Judaica“ ŽMP v letech 1994–2014. Michal Frankl referuje o nedávné výstavě ŽMP *Orient v Čechách? Židovští uprchlíci za první světové války* v Galerii Roberta Guttmanna a Julie Jenšovská a Jarka Vitámvásová o workshopu *Stopy židovských dějin a holokaustu v archivech České republiky*.

Závěrečná rubrika časopisu obsahuje recenze na publikace *Vybrané hebrejské a jidiš prameny k dějinám Židů na Moravě: středověk a raný novověk* (T. Visi – M. Krappmann – A. Drexlerova, eds., Olomouc 2014), *Vanished History. The Holocaust in Czech and Slovak Historical Culture* (Tomas Sniegon, New York 2014) a na knihu Daniela Bussenia, *Von der Hauptstadtposse zur Erfolgsgeschichte. Die Entstehung des Jüdischen Museums Berlin 1971–2001* (Göttingen 2014).

Judaica Bohemiae se specializují na vydávání odborných studií k dějinám a kultuře Židů v českých zemích, resp. širším středoevropském prostoru (území někdejší habsburské monarchie). Vycházejí od r. 1965 a jejich vydavatelem je Židovské muzeum v Praze.

Publikačními jazyky jsou angličtina a němčina.

JUDAICA BOHEMIAE L-1

VÝZNAMNÉ NÁVŠTĚVY

- 4. září 2015 navštívila ŽMP poslankyně izraelského parlamentu paní Aliza Lavie. Přišla v doprovodu pana Dova Eichenwalda (EIC Yedioth Sfarim) a paní Hagit Kfir s manželem. Po muzeu je provedla kurátorka sbírky vizuálního umění Michaela Sidenberg.

- 9. září 2015: na vernisáži výstavy *Ztracené obrazy: Eugene Van Mieghem a židovští emigranti do Nového světa* byli kromě řečníků zmíněných dříve přítomni také J. E. Andrew Schapiro, velvyslanec USA v ČR a J. E. Gary Koren, velvyslanec státu Izrael v ČR.

Vydává Židovské muzeum v Praze, U Staré školy 1, 110 01 Praha 1
www.jewishmuseum.cz
IČO 60459263
Bankovní spojení: Commerzbank, AG, Jugoslávská 1, 120 21 Praha 2
Účet pro vnitrostátní platby v Kč: 10426398/6200
Účet pro platby v EUR: 1042639, IBAN: CZ60 6200 0000 0000 1042 6398
Účet pro platby v USD: 1042639, IBAN: CZ22 6200 0001 0700 1042 6398
SWIFT CODE: COBACZPXXXX
Pro poskytování darů uvádějte variabilní symbol 1382002
MK ČR E16832
Redakce: Kateřina Honskusová, Jiří Tejkal
Fotografie: ŽMP
Grafický návrh: Jan Jiskra
Grafická úprava: Vladimír Vašek

